

บทวิจารณ์

“มังกรกำสรวล : วิกฤติเศรษฐกิจฟองสบู่เอเชีย”

(Dragon in Distress-Asia's Miracle Economy in Crisis)

พรณี บัวเล็ก

มังกรกำสรวล นับว่าเป็นหนังสือที่ยอดเยี่ยมน่าอ่านเล่มหนึ่งที่ข้าพเจ้าได้อ่านในปีนี้ หนังสือเล่มนี้ได้เผยให้เห็นถึงวิกฤตการณ์ที่ซ่อนอยู่ในมายาภาพแห่งความรุ่งโรจน์ เผยให้เห็นความหายนะทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย สังคมที่เอาแรงงานราคาถูกและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของประเทศเป็นทุน เดินทางไปสู่ความรุ่งโรจน์เป็นประเทศอุตสาหกรรม ทำการผลิตเพื่อส่งออก หนังสือเล่มนี้ได้ตั้งคำถามว่าในความเป็นมังกรหรือความเป็นเสือที่ประเทศในเอเชียอันได้แก่ เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง และสิงคโปร์กำลังเดินอยู่นี้เป็นความก้าวหน้าในการพัฒนาหรือเป็นความตกต่ำ กันแน่ ความจำเริญทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมันประมาทเลินเล่อเกินไป พร้อมทั้งจะแตกสลายได้ง่ายไม่ต่างอะไร กับ ฟองสบู่เหมือนกับชื่อของหนังสือเล่มนี้

คำถามอีกคำถามหนึ่งที่สะกิดใจชวนให้หาคือ ในท่ามกลางการสูญเสียมากมายของมังกรทั้งหลายที่เดินไปในโลกแห่งความฝัน ในที่สุดแล้วใครเป็นผู้ได้ผลประโยชน์กันแน่ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ได้รับผลประโยชน์จากการเติบโตของมังกรทั้งหลายมากที่สุด การเติบโตของอุตสาหกรรมส่งออกทำให้ประเทศเหล่านี้ต้องซื้อเทคโนโลยีและชิ้นส่วนประกอบต่าง ๆ จากประเทศญี่ปุ่น ขณะที่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ต้องทำงานอย่างหนักในการวิ่งหาตลาดเพื่อส่งออกสินค้าซึ่งกำลังพบวิกฤติ เนื่องจากประเทศที่เป็นตลาดสินค้าทั้งในสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปกำลังใช้นโยบายปกป้องตลาดของตนอย่างเต็มที่ แต่ประเทศญี่ปุ่นกลับสบายคือเป็นผู้ขายปัจจัยพื้นฐานในการเป็นมังกรให้ ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ทั้งหลายแม้จะอยู่ในฐานะได้เปรียบจากการขายสินค้าให้สหรัฐอเมริกา แต่สิ่งที่ประเทศเหล่านี้เหมือนกันก็คืออยู่ในฐานะขาดดุลการค้ากับประเทศญี่ปุ่นจำนวนมาก คำถามและคำตอบนี้ชวนให้คิดว่าทั้งรัฐและนายทุนชาติของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ไม่ได้อยู่ในฐานะอิสระ แต่อยู่ในฐานะบุคลากรหรือกรรมกรของทุนนิยมญี่ปุ่น เรื่องนี้เป็นเรื่องที่พึงสังวรสำหรับประเทศไทยและประเทศทั้งหลายที่กำลังเอามังกรทั้ง 4 ตัวนี้เป็นแบบจำลองในการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออก วิกฤตการณ์ที่เราเผชิญเรื่องการส่งออกและระดมสมองของประเทศในการแก้ปัญหาอยู่ขณะนี้ที่สุดต้องถามว่าเราแก้ไขให้ใคร ใครได้ใครเสียมากที่สุดในการพัฒนาเป็นมังกร

วอลเดน เบลโล สเตฟานี โรเซนเฟลด์. มังกรกำสรวล : วิกฤติเศรษฐกิจฟองสบู่เอเชีย (เล่ม 1 และเล่ม 2). แปลโดย กรรณิการ์ พรมเสาร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกลด์คิมทอง, 2539.

“อาจารย์ประจำสาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก

ในบรรดามังกร 4 ตัว เกาหลีใต้และไต้หวันเป็นแบบจำลองของการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกที่น่าสนใจ เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศนี้เน้นบทบาทของทุนแห่งชาติเป็นหลัก ส่วนสิงคโปร์เน้นบทบาทของการลงทุนจากต่างประเทศ และฮ่องกงก็ได้รับอิทธิพลจากจีนมากเกินไปจึงไม่สามารถเป็นตัวอย่างในการศึกษาที่ดี ทั้งเกาหลีใต้และไต้หวันมีแบบแผนในการพัฒนาที่เหมือนกัน คือ ทั้ง 2 ประเทศนี้เคยเป็นอาณานิคมของประเทศญี่ปุ่นมาก่อน จึงมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับญี่ปุ่นในอดีต และทั้ง 2 ประเทศนี้เป็นประเทศที่สหรัฐอเมริกาใช้เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญสำหรับการต่อต้านกับการแผ่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ในโลกตะวันออก ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงเป็นประเทศที่เป็นผู้วางพื้นฐานในการพัฒนาไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม การพัฒนาไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมของประเทศทั้ง 2 นี้เกิดขึ้นในระยะเวลาดังนั้น จนกล่าวได้ว่าเป็นความมหัศจรรย์ เป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างข้ามขั้นตอน เงื่อนไขแห่งความรุ่งโรจน์และเป็นเงื่อนไขเดียวกันกับการหว่านเมล็ดพันธุ์แห่งความกำสรวลให้แตกดอกออกผลในปัจจุบันคือ ประการที่หนึ่ง ความสัมพันธ์พิเศษของประเทศนี้กับสหรัฐอเมริกา ประการที่สอง ความเกี่ยวข้องกับญี่ปุ่น และประการที่สาม ระบบการพัฒนาที่รัฐเป็นผู้ชี้นำ ซึ่งเรียกว่า “ทุนนิยมแบบสั่งการ” (command capitalism)

ความสัมพันธ์พิเศษของประเทศนี้กับสหรัฐอเมริกา ทั้งเกาหลีใต้และไต้หวันเป็นดินแดนสำคัญที่สหรัฐอเมริกาใช้ปกป้องอุดมการณ์ของโลกเสรี ดังนั้นจึงได้รับผลประโยชน์จากสหรัฐอเมริกามาก ในไต้หวันระหว่างปี 1951-1965 สหรัฐอเมริกาสูบฉีดเงินถึง 1,500 ล้านดอลลาร์ เพื่อช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและสนับสนุนเงินทางการเงินด้านการทหารอีกหลายพันล้านบาท ในประเทศเกาหลีใต้ระหว่างปี 1945-1978 สหรัฐอเมริกาอัดฉีดเงินช่วยเหลือทางเศรษฐกิจถึง 6,000 ล้านดอลลาร์ ซึ่งในจำนวนนี้ยังไม่รวมเงินอุดหนุนทางการทหาร การทำสงครามในเอเชียที่สำคัญคือ สงครามเวียดนาม ทำให้สหรัฐอเมริกาสั่งซื้อสินค้าจากประเทศ อุตสาหกรรมใหม่ทั้ง 2 มาก ทหารอเมริกาได้ใช้จ่ายในการพักผ่อนหย่อนใจในประเทศทั้ง 2 มากเช่นกัน สงครามทำให้การเติบโตที่กล่าวได้ว่าเหลือคณานับในดินแดนทั้ง 2 กองทัพสหรัฐอเมริกาได้มีความสัมพันธ์พิเศษกับบริษัทในเกาหลีใต้คือ ฮุนได แดว และบริษัทยักษ์ใหญ่ในการก่อสร้างต่าง ๆ ให้เข้ามาดำเนินกิจการในเวียดนาม

สายสัมพันธ์กับญี่ปุ่น ปัญหาค่าแรงที่แพงขึ้นในประเทศญี่ปุ่น ทำให้บริษัทญี่ปุ่นจำนวนมากต้องย้ายการผลิตออกจากประเทศ ทั้งเกาหลีใต้และไต้หวันถูกเลือกเป็นดินแดนใหม่ในการเคลื่อนย้ายนี้ เนื่องจากประเทศทั้ง 2 เคยเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่น บริษัทญี่ปุ่นได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการการค้าระดับโลกให้ทั้งเกาหลีใต้และไต้หวัน และเมื่อประเทศทั้ง 2 มีการพัฒนาอุตสาหกรรมในทศวรรษ 1970 ญี่ปุ่นได้เข้ามามีบทบาทในการจัดหาเครื่องจักรและชิ้นส่วนประกอบให้ เมื่อญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าเหนือสหรัฐอเมริกา กระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีจึงจำกัด และในที่สุดประเทศทั้ง 2 ต้องซื้อเทคโนโลยีสำเร็จรูปจากญี่ปุ่นโดยไม่มีการถ่ายทอด ดังนั้นยังประเทศมังกรทั้งหลาย

เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตเพื่อส่งออก ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับญี่ปุ่นก็เพิ่มมากขึ้น เทคโนโลยีสำเร็จรูปและชิ้นส่วนประกอบของสินค้าถูกสั่งมาจากญี่ปุ่นมากขึ้น

ทุนนิยมแบบสังการ ในขณะที่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ประกาศอุดมการณ์การค้าแบบเสรี แต่กฎเกณฑ์ของการค้าและตลาดถูกนำมาใช้ ประเทศมังกรเหล่านี้จะมีลักษณะเดียวกันยกเว้นกรณีของฮ่องกงที่จะรักษาลักษณะการค้าแบบเสรีไว้ได้อย่างเยียมเยียด บรรดาผู้นำทั้งในไต้หวัน เกาหลีใต้ และสิงคโปร์จะเป็นผู้นำ วางกฎเกณฑ์สำหรับตลาดให้เสรี ซึ่งเป้าหมายของประเทศเหล่านี้อยู่ที่ความสำเร็จในการส่งออก รัฐจะให้เงินสนับสนุนธุรกิจขนาดใหญ่ ขณะเดียวกันก็เข้าแทรกแซงในเรื่องแรงงาน คือ กดค่าแรงให้ต่ำอยู่ตลอดเวลา และปราบปรามอย่างเด็ดขาดในกรณีที่มีการสไตรค์หรือเรียกร้องใด ๆ สรุปแล้วทุนนิยมเช่นนี้ไม่ใช่ทุนนิยมเสรีดังที่เข้าใจกัน เป็นทุนนิยมที่มีการใช้อำนาจรัฐในการแทรกแซงระบบ

ความมหัศจรรย์ในการเติบโตของอุตสาหกรรมส่งออกได้ส่อเค้าวิกฤตการณ์ในปลายทศวรรษ 1980 ลัทธิปกป้องตลาดการค้าที่เกิดขึ้นทำให้ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ส่งสินค้าออกไปในตลาดสำคัญมากยิ่งขึ้น ขณะที่ต้นทุนทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมต้องสูญเสียไปจากการใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่กำหนดลงมาจากข้างบนโดยชนชั้นอำนาจนิยม ขบวนการต่อต้านต่าง ๆ ในสังคมมากขึ้น แม้จะมีการปราบปรามอย่างรุนแรงในเกาหลีใต้ก็ไม่สามารถเกิดการรวมตัวของกรรมกรได้ ขบวนการแรงงานเติบโตและแข็งแกร่งมากขึ้นท่ามกลางการต่อสู้และถูกปราบปราม ลัทธิทหารที่บริษัทเกาหลีทั้งหลายนำมาใช้ในการบริหารองค์กรไม่ได้ผลอีกต่อไปแล้ว นายชุง จูยุง ผู้ก่อตั้งบริษัทฮุนได ได้ยืนยันความสำเร็จของเขาว่า "ด้วยการใช้คำสั่งการแบบทหารโดยอาศัยความเชื่อทางศาสนาและการปราศจากเงื่อนไขของลูกจ้าง" และนายชุงยังเตือนคนงานว่า "ผมจะไม่ยอมให้เกิดสหภาพในบริษัทของผม สหภาพจะเกิดได้ต่อเมื่อต้องข้ามศพผมไปก่อนเท่านั้น" คำพูดเหล่านี้เป็นเพียงประวัติศาสตร์ในยุคเริ่มแรกของขบวนการผลิตเพื่อส่งออกเท่านั้น ในปัจจุบันกรรมกรเกาหลีไม่ยอมรับหลักการ สโลแกนของรัฐบาลและธุรกิจขนาดใหญ่ที่หวานล่อมมาตลอดว่า "โตก่อน กระจายรายได้ทีหลัง" การหยุดงานถึง 104 วันติดต่อกันของคนงานที่ฮุนไดเรือฮุนไดในปี ค.ศ. 1988-1989 คงทำให้นายชุง จูยุง เข้าใจถึงความล้มเหลวในลัทธิสั่งการแบบทหารและความล้มเหลวในการสกัดกั้นการรวมตัวของคนงาน การขึ้นค่าแรงในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ทำให้ประเทศเหล่านี้ไม่ใช่แหล่งลงทุนที่ได้กำไรมาอีกต่อไปแล้ว ขณะเดียวกันก็ไม่สามารถก้าวขึ้นสู่ขั้นของการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสูงและทุนหนาได้ การเคลื่อนย้ายการผลิตไปสู่แหล่งผลิตใหม่ของนักลงทุนต่างชาติและนายทุนชาติของตนเองจึงเกิดขึ้น

ภาพพจน์ความเป็นผู้ผลิตไฮเทคนั้นเป็นภาพลวง เมื่อพิจารณาถึงความจริงบางประการในการผลิตรถยนต์ฮุนไดเอ็กเซลซึ่งเป็นรถยนต์ส่งออกของเกาหลีใต้ที่เป็นที่รู้จักดี ตัวถังของรถเป็นสไตลิตาเลส เครื่องยนต์ออกแบบโดยบริษัทมิซูบิชิของญี่ปุ่น นอกจากนี้เครื่องถ่ายกำลังก็ผลิตและออกแบบโดยมิซูบิชิ อุตสาหกรรมโทรทัศน์ของเกาหลีที่เข้าไปตีตลาดในสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 85 ของมูลค่าโทรทัศน์เป็นค่า

ขึ้นส่วนจากญี่ปุ่น เกาหลีใต้ได้ชื่อว่าเป็นผู้ผลิตและส่งออกคอมพิวเตอร์บุคคลรายใหญ่เป็นอันดับ 5 ของโลก แต่ส่วนที่ถือได้ว่าทำในประเทศจริง ๆ มีเพียงตู้ซีพียูเท่านั้น บริษัทอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของเกาหลีต่างเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบริษัทญี่ปุ่นอย่างพึ่งพา และแทนที่ญี่ปุ่นจะถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุดให้ กลับถ่ายทอดแต่เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าน้อยกว่าให้ ทั้งเกาหลีใต้และไต้หวันต่างอยู่ในฐานะนายหน้าของญี่ปุ่นอีกทีหนึ่งในการแจกแจงแบ่งงานมายังประเทศอื่น ๆ ในเอเชียหลังจากที่ทั้งเกาหลีใต้และไต้หวันต่างประสบปัญหาค่าแรง การแบ่งงานกันในเอเชียเป็นการแบ่งงานที่ญี่ปุ่นอยู่เบื้องหลัง เป็นการแบ่งงานในผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นนี้มาจากการที่ญี่ปุ่นมองเห็นว่าไม่คุ้มค่าหากจะผลิตที่ประเทศญี่ปุ่น

กลยุทธ์ในการแบ่งงานในเอเชียโดยบริษัทมัลติชาติแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้คุมการผลิตในเอเชียอย่างแท้จริง โดยบริษัทจะมอบหมายให้แต่ละประเทศผลิตสินค้าเพื่อส่งออก เป็นต้นว่าให้มาเลเซียผลิตโทรทัศน์สีและเตารีดไฟฟ้า ให้สิงคโปร์ผลิตคอนดักเตอร์ ส่วนเบตเตอร์แห่ง แผ่นดิสก์ และคาปาซิเตอร์ผลิตในฟิลิปปินส์ แผนการผลิตของบริษัทโตโยตาก็เช่นกัน กำหนดให้อินโดนีเซียเชี่ยวชาญพิเศษในการผลิตเครื่องยนต์เบนซินและชิ้นส่วนโลหะ มาเลเซียผลิตกลไกบังคับเลี้ยวและอุปกรณ์ไฟฟ้า ฟิลิปปินส์ผลิตเครื่องถ่ายภาพกำลัง ส่วนประเทศไทยผลิตเครื่องยนต์ดีเซล ชิ้นส่วนโลหะ และอุปกรณ์ไฟฟ้า ญี่ปุ่นได้ทำให้เอเชียเป็นภูมิภาคเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของเอเชียเปรียบเสมือนกับฝูงห่านที่ทะยานบินไป ตาม ๆ กัน แบบแผนในการเติบโตของประเทศเหล่านี้เหมือนกันคือ นำเข้าสินค้าจากประเทศญี่ปุ่นและ ส่งออก สินค้าที่ญี่ปุ่นได้เข้ามาทำการผลิต ในขณะที่กลุ่มอาเซียนรวมตัวกันเพื่อตั้งเขตการค้าเสรี (AFTA) ล้มเลิก และลดภาษีศุลกากรต่าง ๆ ในอาเซียน เขตการค้าเสรีที่เกิดในอาเซียนนี้ล้วนแต่เป็นประโยชน์กับนักลงทุนญี่ปุ่นที่จะทำให้ภาษีที่ต้องจ่ายลดลง ขึ้นส่วนและส่วนประกอบอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ญี่ปุ่นแบ่งผลิตใน อาเซียนสามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวกขึ้น

ญี่ปุ่นนั้นได้ผลประโยชน์มหาศาลกับประเทศอุตสาหกรรมใหม่ผู้เดินตามเส้นทางผลิตเพื่อส่งออก ในปี ค.ศ. 1994 เกาหลีใต้มีตัวเลขขาดดุลการค้าอย่างเป็นทางการกับญี่ปุ่นถึง 13,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนไต้หวันขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นถึง 11,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ประเทศที่กำลังพัฒนาไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ไทย มาเลเซีย และจีน ต่างก็ขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันมีตัวเลขขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นรวมกันถึง 50,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แม้จะได้ส่วนเกินทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาเกินกว่า 60,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐก็ตาม ตัวเลขนี้สะท้อนให้เห็นถึงการผูกขาดเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างแท้จริงของญี่ปุ่น ขณะที่ประเทศอื่นต้องซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจากญี่ปุ่น แต่ประเทศญี่ปุ่นซื้อสินค้าจากประเทศเหล่านี้เพียงแค่อินค้าเกษตรแปรรูป ประเทศในเอเชียเหล่านี้ต้องดิ้นรนไปบนเส้นทางที่คิดว่าเป็นความก้าวหน้าโดยการขายผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีต่ำ ผลิตภัณฑ์ที่ญี่ปุ่นมองเห็นว่าเป็นขยะไม่คุ้มค่าต่อการผลิตแล้ว “แบบอย่าง

ญี่ปุ่น" "วิถีทางของทุนนิยม เอเชีย" ถูกขายไปเป็นอุดมการณ์ของรัฐต่าง ๆ ในเอเชียเพื่อสร้างเศรษฐกิจแบบมหัศจรรย์นับตั้งแต่ประเทศเกาหลีจนถึงมาเลเซีย คำถามที่ประเทศเหล่านี้ต้องตอบคือเพื่อใคร

ไต้หวันและสิงคโปร์เป็นตัวอย่างที่ดีของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ที่เดินไปไม่ถึงฝัน เป็นความล้มเหลวของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ที่วาดหวังไว้กับการเป็นประเทศที่ผลิตสินค้าเทคโนโลยีสูง ประเทศเหล่านี้ไม่สามารถก้าวขึ้นสู่ขั้นสร้างนวัตกรรมในการผลิตสินค้าได้ ไต้หวันตระหนักดีว่าในที่สุดอุตสาหกรรมในประเทศของตนเป็นไปได้เพียงการลอกเลียนแบบและก็พอใจที่จะเป็นนักลอกเลียนขั้นเยี่ยมของโลก ส่วนสิงคโปร์ก็ลดฐานะของตนจากการเป็นประเทศที่ขายเทคโนโลยีขั้นสูงมาเป็นเพียงผู้ค้าบริการ เป็นตัวแทนนายหน้าที่คอยติดต่ออำนวยความสะดวกให้กับประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำที่จะมาลงทุนในเอเชีย ประเทศทั้ง 2 ก้าวไม่พ้นจากการเป็นแหล่งราคาถูก ไต้หวันนั้นต้องนำเข้าแรงงานราคาถูกจากประเทศในเอเชียไปใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมยังมุ่งใช้แรงงานมากกว่าเทคโนโลยี โรงงานขนาดเล็กจำนวนมากถูกกระจายไปในชนบทเพื่อหาแรงงานราคาถูก โรงงานเหล่านี้ได้สร้างมลพิษและทำลายธรรมชาติในชนบทอย่างไม่อาจเรียกกลับคืนได้ การเพิ่มขึ้นของค่าแรงในไต้หวันขณะที่เทคโนโลยีการผลิตไม่ได้ก้าวหน้า ทำให้ทุนของไต้หวันไหลออกนอกประเทศเพื่อหาแรงงานราคาถูก ประเทศไทยได้เป็นแหล่งที่รองรับทุนของไต้หวันและแหล่งแรงงานราคาถูกด้วย

อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์เป็นภาพพจน์ที่สำคัญของความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของไต้หวัน และแสดงบทบาทในการเป็นนักลอกเลียนแบบขั้นเยี่ยมจนกระทั่งประเทศต้นแบบต้องยอมแพ้ แต่เบื้องหลังของอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์นี้ได้ซ่อนปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ ประการที่หนึ่งคือ จีนส่วนที่ประกอบคอมพิวเตอร์เป็นจีนส่วนนำเข้าเป็นส่วนใหญ่ จำนวนครึ่งหนึ่งของชิ้นส่วนเครื่องคอมพิวเตอร์ รวมทั้งชิปที่มีความละเอียดซับซ้อนก็ได้มาจากประเทศสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ประการที่สองคือ กระบวนการผลิตยังคงมีสายการผลิตที่ใช้แรงงานราคาถูกอยู่ดี ประการที่สามคือ การผลิตครั้งละมาก ๆ ด้วยต้นทุนค่าแรงที่ต่ำ แต่ใช้เทคโนโลยีของต่างชาติในการผลิต เช่น บริษัทโตชิบาอนุญาตให้ไต้หวันใช้เทคโนโลยีของตนในการผลิตคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ในการทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์ของโตชิบาเป็นมาตรฐานอุตสาหกรรม ปัญหาทั้ง 3 ประการนี้ทำให้อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ของไต้หวันไม่สามารถก้าวขึ้นสู่ขั้นนวัตกรรมได้ บริษัทเอเซอร์เป็นบริษัทที่จำหน่ายเครื่องคอมพิวเตอร์ได้มากที่สุดของไต้หวัน ต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับการต้องจ่ายค่าสิทธิบัตรกับคอมพิวเตอร์ที่ตนเองลอกเลียนแบบ จนทำให้อัตรากำไรรลดลง

ประเทศสิงคโปร์ ประเทศที่ปฏิเสธอุดมการณ์ประชาธิปไตยแบบตะวันตก เชื่อในแนวคิดของผู้นำทั้ง ลี กวนยู และบุตรชายลี เสียนหลุง ที่สั่งสอนชาวสิงคโปร์ให้เชื่อว่าควรละตัวตนเล็ก ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวตนที่ใหญ่ เน้นการให้คุณค่ากับผู้อื่นหรือส่วนรวม และเน้นในภารกิจเหนือสิทธิ การเสียสละนี้ก็เพื่อความสำเร็จของการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เบื้องหลังความก้าวหน้าของประเทศอุตสาหกรรมของสิงคโปร์

คือ การใช้แรงงานหญิงซึ่งมีค่าแรงราคาถูก ผู้หญิงสิงคโปร์ได้ชื่อว่ามีความตั้งใจและซื่อสัตย์ นักลงทุนต่างชาติเห็นว่าผู้หญิงของสิงคโปร์มีคุณสมบัติพิเศษในแง่ความอ่อนน้อม ขยันขันแข็ง และมีนิ้วมือที่แคล่วคล่องว่องไว ทั้งยังอดทนต่อการทำงานที่ซ้ำซาก คุณสมบัติเหล่านี้เหมาะเป็นพิเศษในการทำงานที่ไม่ต้องใช้ฝีมือ ใน อุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออก การที่ผู้หญิงและบรรดาแม่บ้านของสิงคโปร์ต้องทิ้งครอบครัวออกมาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้มีการว่าจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านมาทำงานบ้านแทน แรงงานที่มาทำงานบ้านเหล่านี้มาจากทั้งประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา และเมื่อแรงงานในประเทศสิงคโปร์ไม่ใช่แรงงานราคาถูกขณะเดียวกันเป็นเพียงแรงงานชั้นไร้ฝีมือหรือกึ่งฝีมือ บริษัทข้ามชาติทั้งหลายที่เข้าไป ลงทุนก็ไม่เต็มใจจ่ายเงินเพิ่มขึ้นอีก และเคลื่อนย้ายไปยังแหล่งอื่นที่สามารถตอบสนองแรงงานราคาถูกแห่งใหม่

ในวิกฤตการณ์การส่งออกและการผลิตของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ทั้งหลาย ผู้เขียนได้เสนอทางออกสำหรับประเทศในเอเชียแปซิฟิกคือ ข้อที่หนึ่ง ต้องหากกลยุทธ์ที่จะเก็บเกี่ยวจากการต่อกรของสหรัฐอเมริกาประเทศญี่ปุ่น ซึ่งในคริสต์ศตวรรษใหม่นี้จะรุนแรงมากขึ้นและดูเหมือนว่าญี่ปุ่นจะได้รับชัยชนะในภูมิภาคนี้ ข้อเสนอที่สองจากประสบการณ์ของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ที่กำลังประสบอยู่ ทำให้ประเทศที่จะพัฒนาตัวเองไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างนโยบายทางเศรษฐกิจอย่างมีประชาธิปไตย และข้อเสนอที่สามคือ จะต้องปรับปรุงระดับฐานรากตั้งแต่กลยุทธ์ที่ใช้ทิศทางการพัฒนาและคุณภาพของการเจริญเติบโต สิ่งเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงได้ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจครั้งใหญ่

บทเรียนของมังกรและปัญหาของสังคมไทยที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่รัฐจะต้องตระหนักว่าการเดินเส้นทางการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่มุ่งไปสู่การผลิตเพื่อส่งออก ทำให้ประเทศเป็นแหล่งแรงงานราคาถูก เปิดให้ต่างชาติเข้ามาใช้ทรัพยากรและสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษแก่สังคม ไม่ใช่เป็นความก้าวหน้าของประเทศที่แท้จริง และดูเหมือนว่าข้อความเหล่านี้จะถูกพูดในหลายวาระโอกาสแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่มีหลักประกันว่าสังคมไทยจะเปลี่ยนเส้นทางการเดิน ผู้นำและผู้ควบคุมทิศทางการเดินของสังคมไทยทั้งหลายขาดความจริงจังในการพูดถึงถ้อยคำเหล่านี้ เพราะคนเหล่านี้ถูกดูดเข้าไปรับใช้บริษัทข้ามชาติและทุนนิยมโลก ในภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจทุนนิยมแบบสังการ ความรุนแรงในการปราบปรามผู้ขัดขวางเส้นทางการเดินจะถูกนำมาใช้มากขึ้น